

3.2 Veiksmažodžio reikšmė, gramatiniai požymiai

Veiksmažodis – kalbos dalis, reiškianti daikto veiksmą, veikėjo būseną, gamtos reiškinius, pvz. *eiti, liūdėti, lyti*. Veiksmažodžiai atsako į klausimus: *ką veikia? ką veikė? ką veikdavo? ką veiks?* arba *kas vyksta, darosi, atsitinka?*

Veiksmažodžiai turi **3 pagrindines formas** – **bendratį, esamojo laiko 3-įjį asmenį** ir **būtojo kartinio laiko 3-įjį asmenį**. Iš šių formų padaromos kitos veiksmažodžio formos (būtasis dažninis laikas, būsimasis laikas ir kt.).

eiti

Veiksmažodžio
bendraties

eina

Esamojo laiko
3-iasis asmuo

ėjo

Būtojo kartinio laiko
3-iasis asmuo

Veiksmažodis kaitomas **nuosakomis**. Skiriamos 3 veiksmažodžių nuosakos – **tiesioginė, liepiamoji, tariamoji**.

- **Tiesioginė nuosaka** reiškia, kad veiksmas realiai vyksta, vyko, vykdavo ar vyks. Tiesioginės nuosakos veiksmažodžiai kaitomi 4 laikais. Pavyzdžiui: *eina,ėjo, eidavo, eis; bėga, bėgo, bėgdavo, bėgs*.
- **Liepiamoji nuosaka** reiškia liepimą, įsakymą kitam žmogui kažką atlikti. Sudaroma iš bendraties kamieno, pridodant priesagą -k- ir asmenų galūnes. Pavyzdžiui: *eik, bėkite*.
- **Tariamoji nuosaka** reiškia galimą veiksmą. Sudaroma iš bendraties. Pavyzdžiui: *eitų, bėgtume*.

3.2 Veiksmazodžio reikšmė, gramatiniai požymiai

Tiesioginė nuosaka. Veiksmazodžių laikai ir asmenavimas

Esamasis laikas*	Būtais kartinis laikas	Būtais dažninis laikas	Būsismais laikas
<p>Vienaskaita Aš kalbu Tu kalbi Jis, ji kalba</p> <p>Daugiskaita Mes kalbame Jūs kalbate Jie, jos kalba</p>	<p>Vienaskaita Aš kalbėjau Tu kalbėjai Jis, ji kalbėjo</p> <p>Daugiskaita Mes kalbėjome Jūs kalbėjote Jie, jos kalbėjo</p>	<p>Vienaskaita Aš kalbėdavau Tu kalbėdavai Jis, ji kalbėdavo</p> <p>Daugiskaita Mes kalbėdavome Jūs kalbėdavote Jie, jos kalbėdavo</p>	<p>Vienaskaita Aš kalbėsiu Tu kalbėsi Jis, ji kalbės</p> <p>Daugiskaita Mes kalbėsime Jūs kalbėsite Jie, jos kalbės</p>
<p>Vienaskaita Aš myliu Tu myli Jis, ji myli</p> <p>Daugiskaita Mes mylime Jūs mylite Jie, jos myli</p>	<p>Vienaskaita Aš mylėjau Tu mylėjai Jis, ji mylėjo</p> <p>Daugiskaita Mes mylėjome Jūs mylėjote Jie, jos mylėjo</p>	<p>Vienaskaita Aš mylėdavau Tu mylėdavai Jis, ji mylėdavo</p> <p>Daugiskaita Mes mylėdavome Jūs mylėdavote Jie, jos mylėdavo</p>	<p>Vienaskaita Aš mylėsiu Tu mylėsi Jis, ji mylės</p> <p>Daugiskaita Mes mylėsime Jūs mylėsite Jie, jos mylės</p>
<p>Vienaskaita Aš rašau Tu rašai Jis, ji rašo</p> <p>Daugiskaita Mes rašome Jūs rašote Jie, jos rašo</p>	<p>Vienaskaita Aš rašiau Tu rašei Jis, ji rašė</p> <p>Daugiskaita Mes rašėme Jūs rašėte Jie, jos rašė</p>	<p>Vienaskaita Aš rašydavau Tu rašydavai Jis, ji rašydavo</p> <p>Daugiskaita Mes rašydavome Jūs rašydavote Jie, jos rašydavo</p>	<p>Vienaskaita Aš rašysiu Tu rašysi Jis, ji rašys</p> <p>Daugiskaita Mes rašysime Jūs rašysite Jie, jos rašys</p>

*Lentelėje esamojo laiko asmenavimo pavyzdžiai pateikti pagal asmenuotes.

3.2 Veiksmožodžio reikšmė, gramatiniai požymiai

Liepiamoji nuosaka. Asmenavimas

Liepiamąją nuosaką padarome iš bendraties kamieno + -k- / -ki- + asmenų galūnės: *kalbėk (kalbėki), tylėkime, rašykite*. Jei kamienas baigiasi priebalse -g-, jis virsta -k: *baig-ti – baik*.

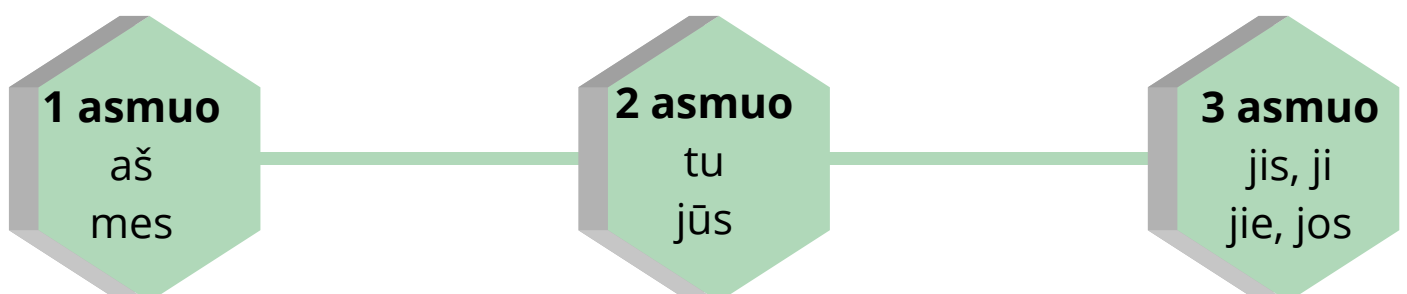
Vienaskaita	Daugiskaita
Aš --- Tu kalbėk, tylėk, rašyk Jis, ji tegu kalba, tegu tyli, tegu rašo	Mes kalbėkime, tylėkime, rašykime Jūs kalbėkite, tylėkite, rašykite Jie, jos tegu kalba, tegu tyli, tegu rašo

Tariamoji nuosaka. Asmenavimas

Tariamąją nuosaką padarome iš bendraties kamieno + -č- / -t- + asmenų galūnės: *kalbėčiau, tylėtum, rašytų*.

Vienaskaita	Daugiskaita
Aš kalbėčiau, tylėčiau, rašyčiau Tu kalbėtum, tylėtum, rašytum Jis, ji kalbėtų, tylėtų, rašytų	Mes kalbėtume, tylėtume, rašytume Jūs kalbėtu(mė)te, tylėtu(mė)te, rašytu(mė)te Jie, jos kalbėtų, tylėtų, rašytų

Veiksmožodžio asmenys

3.2 Veiksmažodžio reikšmė, gramatiniai požymiai

1. Prisiminkite veiksmažodžio reikšmę ir gramatinius požymius. Užpildykite schema.

Laikai	Veiksmažodis – tai	Nuosakos
	Skaičiai	
		Asmenys

2. Įrašykite praleistas raides, pabraukite veiksmažodžius.

Žiemos vakaras

Žiemą saulės visada m__žta. Vos prašvinta ir tuoj po truput__ temsta. Tokiais giliais žiemos vakarais su senele labai mė__stame skaityti linksmas melų pasakas. Susirangau kuo arčiau krosnies, prisiglaudž__ prie senelės ir klausau ne__tikėtinų istorijų, kol palengva miškus ir klonius užkloja vakaras.

3.2 Veiksmažodžio reikšmė, gramatiniai požymiai

3. Morfologiškai išnagrinėkite žodžius iš teksto „Žiemos vakaras“.

Žodis	Nuosaka	Laikas	Skaičius	Asmuo
mąžta				
prašvinta				
temsta				
skaityti				
susirangau				
prisiglaudžiu				
klausau				

4. Iš pateiktų bendračių padarykite liepiamąją nuosaką. Išasmenuokite.

ei-ti + -k- = eik
klausy-ti +

Vienaskaita	Daugiskaita
Aš --- Tu Jis, ji	Mes Jūs Jie, jos

3.2 Veiksmažodžio reikšmė, gramatiniai požymiai

5. Iš pateiktų bendračių padarykite tariamąją nuosaką. Išasmenuokite.

ei-ti + -t- + -ų- = eitų
klausy-ti +

Vienaskaita	Daugiskaita
Aš Tu Jis, ji	Mes Jūs Jie, jos

6. Perskaitykite sakinius. Skliaustuose įrašykite veiksmažodžių nuosakas.

1. Vakar ėjau (_____) į kiną.
2. Mes mėgstame (_____) obuolių sultis.
3. Rytoj Algis eis (_____) į kino teatrą.
4. Vakaraš su senele skaitydavome (_____) pasakas prieš miegą.
5. Jei turėčiau (_____) sparnus, skrisčiau (_____) į šiltus kraštus.
6. Tegū jis kalba (_____), man visai nerūpi.
7. O tu, Jurgeli, geriau jau bėk (_____), kol mama tavęs nepamatė.
8. Aš tyliai tupėsiu (_____) pamiškėje, kol priešas atsitrauks (_____).
9. Kur norėtum (_____) nukeliauti, jei turėtum nevaržomą laisvę būti (_____) šioje žemėje?
10. Pasakykite (_____) man, ką jūs galvojate.